

УДК 070:821.161.2-92'06

М. Р. Яблонський

АНАЛІТИКА ПЕТРА ВОЛИНЯКА ПОЧАТКУ 1950-х РОКІВ: ТЕМА ЕМІГРАЦІЙНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті досліджено аналітику Петра Волиняка початку 1950-х рр., присвячену висвітленню теми еміграційної літератури, зокрема проаналізовано такі жанри, як рекомендація, коментар, рецензія, стаття. Як редактор часопису "Нові Дні", Петро Волиняк приділяв значну увагу питанням літератури, культури й мистецтва (постійні рубрики "З нових видань" та "Рецензії").

В аналітиці Петро Волиняк часто звертається до аналогій, літературно-мистецькі явища розглядає у взаємозв'язках із суспільно-політичними процесами, що зумовлює значний ідеологічний акцент.

Ключові слова: аналітичні жанри, рекомендація, коментар, рецензія, стаття.

I. Вступ

Журналістська та редакційно-видавнича діяльність Петра Волиняка (псевдонім Петра Кузьмовича Чечета (1907–1969)) активно розгорнулася в еміграційний період. Спочатку в Зальцбургу (Австрія) у створеному ним 1945 р. видавництві "Нові Дні" друкував газету "Останні новини", тижневик "Нові Дні", літературно-мистецький журнал "Літаври", численну книжкову продукцію. Переїхавши 1948 р. до Канади, відновив видавництво "Нові Дні", де вийшли у світ однойменний місячник (1950–1969), журнал для дітей "Соняшник" (1956–1961), а також книги письменників діаспори та материкової України, підручники.

Журналістській діяльності Петра Волиняка передували спроби в художній літературі: публікації оповідань на поч. 1930-х рр. у журналах "Молодий більшовик" (публіцистичний нарис "У країні сонця та пісків"), "Життя й революція" (оповідання "Лола"), видання в еміграції книг "Земля кличе" (Зальцбург, 1946), "Під Кизгуртом" (Зальцбург, 1947), "Кубань – земля українська, козача..." (Буенос-Айрес; Зальцбург, 1948).

У кінці 1940-х рр. Петро Волиняк був співробітником торонтського тижневика "Гомін України" (видавався з грудня 1948 р.), де вів рубрику "Література, наука, мистецтво". Звичайно, треба зацентувати також на ґрунтовній філологічній освіті П. Чечета: на факультеті східних мов у Середньоазійському державному університеті (Ташкент), а після закриття – в Українському інституті лінгвістичної освіти. Отже, увага редактора "Нових Днів" до літературного процесу є закономірною.

Система аналітичних жанрів – у центрі уваги досліджень М. Василенка [13], В. Здоровеги [21], М. Кіма [22], О. Тертичного [29];

30] та ін. У низці публікацій висвітлено жанрові та функціональні особливості журналістських текстів, предметом дослідження яких є художня література [23; 24].

II. Постановка питання

Мета статті – проаналізувати аналітичні жанри в журналістському доробку П. Волиняка на матеріалі текстів 1950–1952 рр., присвячених українській еміграційній літературі. Ці публікації були оприлюднені в часописі "Нові Дні" (Торонто).

III. Результати

Як відомо, аналітичні жанри покликані з'ясувати суть явища, тому обов'язковою умовою є компетентність журналіста, його високий інтелектуальний рівень. Оперативність в аналізі такого інформаційного явища, як художня література, в умовах еміграції може бути досягнутою, якщо предметом дослідження є художні тексти письменників діаспори, тому наша увага, насамперед, спрямована на публікації Петра Волиняка, присвячені цьому культурному шару.

Із першого року видання часопису "Нові Дні", означеного як "універсальний ілюстрований місячник", простежується значна увага до літератури, культури та мистецтва. Крім журналістських текстів, часопис містив художні твори українських письменників – як класичні, так і сучасні; іноді це були передруки з радянських періодичних видань. Часто публікаціям художніх текстів передувало ознайомлення з автором: у формі жанру рекомендації Петро Волиняк презентував читачам важливі етапи творчості письменника, розглядаючи їх у взаємозв'язках із суспільними тенденціями доби. Редактор часопису скеровував увагу до актуальних проблем художніх текстів, що друкуються, іноді акцентував на жанрово-стильових особливостях.

Редактор Петро Волиняк уважав за потрібне постійно знайомити своїх читачів із літературними новинками, часто пропонуючи уривки творів, які ще не були надруковані. Так, у квітневому числі першого року видання вміщено уривок “Рішальний крок” із повісті В. Кримського “Предки”. Вказавши на новизну теми твору (“автор малює картину з життя українського народу в часах неоліту” [28]), Петро Волиняк твердить про сміливість тексту [28].

Пропонуючи читачам “Нових Днів” розділ “Про щастя, гроші і теплі краї” із повісті В. Гайдарівського “Заячий пастух”, Петро Волиняк знайомить із постаттю письменника, шахтаря з Донбасу, який розпочав свою літературну діяльність ще в радянській Україні як автор різножанрових текстів із життя робітників свого краю. В еміграції В. Гайдарівський відомий повістю “Ще одне кохання” (1947). Наголошується на реалістичному світогляді письменника-гуманіста: “Його рисунок чіткий, ідейна спрямованість ясно окреслена, тон філософського спокою й рівноваги пронизує кожен його твір. Його вчителі – українські реалісти, його духовна вітчизна – соняшна українська земля з її витривалістю і мудрістю” [26].

Наступного року надруковано ще один уривок із цієї повісті під назвою “Найми”. Редакція часопису (а фактично Петро Волиняк) вважає повість В. Гайдарівського “Заячий пастух” одним із найкращих творів української літератури в діаспорі. Жанрові стилістичні особливості та проблематика тексту визначені так: “Це – казка в реалістичному оформленні про вікові мрії нашого народу про волю й незалежність, сподіванки світлого майбутнього” [27].

Представляючи поета О. Веретенченка (1951 р., ч. 15), редактор часопису “Нові Дні” коротко відтворює основні етапи його творчості, наголосивши на лірико-філософському напрямі його дебюту (збірка “Перший грім” (К.; Х., 1941)) та розвитку протягом 1941–1944 рр. Критику імпує думка Ю. Косача (1947) про пізній експресіонізм О. Веретенченка. В аналізі останнього періоду Петро Волиняк зауважує нахил “до поем широкого епічного розмаху. Разом з тим поет не занедбує лірико-філософської мініатюри, що є ідеальною формою правдивої поезії” [6]. Про підсумок пройденого десятилітнього творчого шляху свідчать підготовлені до друку збірки “Дим вічності” та історична поема “Чорна долина”, вибіркове знайомство з якими і пропонують читачам “Нових Днів”.

У травневому числі 1951 р. Петро Волиняк презентує вірші Н. Щербини із збірки, яка готується до друку, “О, земле!”. Перші поетичні збірки (“Ранок” (ДВУ, 1929), “Гомін буднів” (ДВУ, 1930)) уродженця Кубані ви-

йшли друком у період початку “російського наступу на Україну, коли громилася все українське і на українську літературу накладася російська соціалістична уздечка” [3]. Тому оцінка радянської критики за невеликим винятком (М. Степняк у часописі “Червоний шлях”) була тенденційною. «Тамною директивою ЦК КП(б)У заборонено друкувати твори Н. Щербини. Аж перед початком війни (в 1941 р.) твори нашого поета зрідка почали появлятися в центральних часописах та в “Літературному Журналі”», – наголошує редактор “Нових Днів” [3].

Публікуючи поему П. Карпенка-Криниці “Парабелюм Лариси Гук”, Петро Волиняк у рекомендації свідомо оминає назви міст у біографії емігранта. В окресленні етапів творчого шляху редактор “Нових Днів” звертається до оцінок літературних критиків Л. Полтави, Ю. Косача. На думку Петра Волиняка, поема “Парабелюм Лариси Гук” є “продовженням психологічної перебудови” автора [19, с. 4]. Тема тексту – братовбивство – є особливо злободенною для українців, бо, як наголошується, «в часи останнього бою за наше самовизначення і звільнення, проблеми братолюб'я і братоненавистництва, логічним кінцем якого є братовбивство, є дуже пекучими й актуальними. Ще М. Хвильовий глибоко усвідомив це і устами Матері-України (“Я”) кликав нас ненавидіти й убивати ворогів, а не своїх батьків і братів» [19, с. 4]. П. Волиняк акцентує на гуманізмі П. Карпенка-Криниці, який “цілком розкриває трагедію братовбивства, показуючи приреченість братовбивника і абсурдність самого чину братовбивства” [19, с. 5]. Героїня поеми, як підмічає критик, “стала на шлях **пасивної боротьби** (Тут і далі виділення в цитатах належить автору **цитати**. – М. Я.) з братовбивством” [15, с. 5]. Висновок Петра Волиняка: «“Парабелюм Лариси Гук” – перший мистецький твір, яким поет розкриває банкрутство ідеології, що ґрунтується на відомому гаслі: для досягнення мети всі засоби добрі» [19, с. 5].

Презентуючи автора роману “Маруся Богуславка”, уривок із якого подано в серпневому числі за 1952 р., Петро Волиняк пише про еволюцію письменника І. Багряного від поезії до прози й публіцистики, звертаючи увагу й на творчі грані в драматургії та літературі для дітей [17].

Свідченням зацікавленості Петра Волиняка художньою літературою та літературною критикою є ведення постійних рубрик “З нових видань” та “Рецензії”.

Журналістські матеріали рубрики “З нових видань” часто не авторизовані, однак у виданні вибраних статей та оповідань Петра Волиняка “Поговоримо відверто” (Торонто, 1975) інформується, що до «Списку статей П. К. Волиняка, надрукованих у “Нових

Днях» не увійшли «вміщені під рубриками: “Читачі пишуть”, “Наше листування” (дуже велике), “З нових видань”, анотації книжок та дрібні нотатки й повідомлення» [15, с. 659].

У лютому числі рубрики “З нових видань” 1951 р. презентовано такі видання, як “План до двору” Т. Осьмачки, “Підняті вітрила” П. Карпенка-Криниці, “Поєдинок з дияволом” О. Гая-Головка, “Ромко-бомко” О. Федейка, а також періодичні видання. Рекомендуючи повість Т. Осьмачки, зауважено, що в ній «змальовано чи не найжахливіший період нашої історії, коли більшовики “планом до двору” тероризували Україну так само, як і колись в Іспанії за часів інквізиції тероризували людей висловом “автодафе”. (“План до двору”, передмова автора)» [11]. Петро Волиняк указує на те, що віршова збірка П. Карпенка-Криниці є мистецьким здобутком автора, свідченням його поетичного таланту [7]. У тексті О. Гая-Головка “описано терпіння української людини в зах. Європі після закінчення другої світової війни” [5].

У травневому числі цього ж року в цій рубриці з-поміж журнальних видань представлена і сатирична повість В. Чапленка “Люди в тенетах” (Вінніпег, 1951). У рекомендації наголошено: цей твір “відомого письменника реаліста, В. Чапленка, заслуговує на особливу увагу читача, особливо того, що з власної практики не знає умов життя в СРСР” [2].

У наступному числі в цій рубриці йдеться про низку книжкових і періодичних видань. Варто звернути увагу на представлення мемуарів С. Парфанович (у журналі допущена друкарська помилка: С. Парфонович. – М. Я.) “У Києві в 1940 році”: “У книжці досить цікаво показані переживання західно-української письменниці в Києві в часи, коли українці змушені були найбільш маскувати своєї погляди, себто видавати з себе не тільки лояльних до влади, а навіть більших патріотів Росії ніж України” [9]. Жанрову природу твору “В його тіні (Симон Петлюра в історії українського народу)” П. Сагайдачного визначено як літературний нарис. Наголошується, що автор «мав на меті показати, що національна революція 1917 року відбувалася “В тіні Симона Петлюри”» [8, с. 47]. Зауважено такі недоліки: “трапляються галицькі русизми” [8, с. 47]; недостатньо інформації про історичні події; цитати англійською, перекладені українською, не варто подавати мовою оригіналу; “Здається нам також зайвим переконанням нашого читача, що Симон Петлюра не був антисеміт. Українці це й так добре знають, а жидів тим ніяк не переконаєш. То чи не варто час гаяти? Краще було б виписати всі жидівські злочини проти України і українців [...] то це мабуть більше вплинуло б на на жидів і їх

ставлення до пам’яті Симона Петлюри і до українців взагалі” [8, с. 47–48].

У рубриці “Рецензії” травневого числа першого року видання Петро Волиняк нищівно критикує книгу І. Манила “Запоріжжя сміється” (Аугсбург, 1950). “Сказати, що Іван Манило цілковитий бездара істовідсотковий графоман не можна. Він досить грамотний, мова його віршів відносно легка і плавна, часом у його можна помітити навіть проблемски спостережливості й дотепу. Його байки, коли їх порівнювати з байками хоч би плужанського “літературного папаші” С. Пилипенка, яскравіші, часом написані невимушено й інколи читаються легко, інша справа, що цей жанр мабуть в наші часи успіху мати не буде” [20], – наголошує редактор “Нових Днів”. Петро Волиняк погоджується із загальною думкою критики, що цей автор ніякої користі українській літературі не приносить, а тільки шкодить. Так, у рецензованій “книжечці... зібрані гуморески, поезії, епіграми й пародії, від яких не тільки пахне, а просто тхне жовчю й ненавистю до всіх діячів нашої літератури й літературної критики без уваги на їх стаж і творчі досягнення” [20]. Рецензент указує на упереджене ставлення письменника до літературних критиків і письменників: “Особливо він не злюбив критиків, які не визнавали його за генія” [20]. Найбільше обурення викликає в Петра Волиняка пародія І. Манилана поезію Є. Маланюка “Під чужим небом”.

Пригадуючи яскраву відповідь С. Єсеніна на критику Д. Бєдного, Петро Волиняк переконливо доводить пересічному читачеві, що книга І. Манилане варта уваги. Висновок рецензента: “У Манила вийшов не сміх, а найменше... непристойність” [20].

До речі, у рубриці “Літературні новини” (серпень 1950 р.) Петро Волиняк із властивою іронією цитує гіперболізовану оцінку І. Манила з поетичної збірки Ю. Буряківця “Зірниця” (за редакцією І. Манила), що вийшла друком у видавництві “Молода Генерація”, яке очолює сам І. Манило: “І в синів росли звитяжні крила, / У боях гриміла далина. / Мій народе, ти зродив **Манила**, / Винниченка, Барку, Богуна!..” [1].

Різно саркастично розкритикував Петро Волиняк драму Івана Українця “За Україну” (ідеться про рецензію “Кпини з української літератури”, опубліковану в рубриці “З нових видань” у листопадовому числі 1951 р. під криптонімом П. П.; авторство П. Волиняка вказано в згаданому виданні “Поговоримо відверто” [15, с. 642]). Серед недоліків тексту – невідповідність зображених подій часу (1934 р.), незнання суспільно-політичних обставин радянської України, бідність мови, недолугість образів, наслідування оповідання В. Винниченка “Поміркуваний та щирий”. Промовистими є такі міркування: “Тюрма

советська змальована, я чисто демократична установа: в'язні співають пісень, сваряться з наглядачами, "попивають горілку" (стор. 37), політикують і навіть ворогують: українці з росіянами. Причиною національної ворожнечі є те, що **"українці не змогли дістати горілки, і це їх дратує..."!** (стор. 37). А наглядачі, як і пристало особам, що розмовляють мовою бушменів, ходять не з автоматами, а з... киями і **"гатять в'язнів без розбору на всі боки..."** (стор. 41)" [25]. Петро Волиняк наголошує, що такий текст для такого поважного видавництва, як "Наша Культура", – "не тільки драма, а справжня трагедія" [25].

Цього ж року (вересневе число) у рубриці "Рецензії" представлено перший випуск дитячої бібліотеки "Євшан-зілля" "Привіт, Україно, тобі!" [14]. Зауважимо, що редактор часопису "Нові Дні" постійно цікавився темою дитячої літератури. Петро Волиняк – автор читанок "Лани" (1952), "Дніпро" (1953), "Запоріжжя" (1969). У його видавництві "Нові Дні" (Торонто) побачили світ такі дитячі видання, як народна казка "Яйце-райце" (1951), за редакцією Петра Волиняка книга казок і поезій "Моя збірка" (1952), казка М. Трублаїні "Про дівчинку Наталочку і сріблясту рибку" (1953). Протягом 1956–1961 рр. Петро Волиняк видавав ілюстрований місячник для дітей "Соняшник".

В аналізі першого випуску дитячої бібліотеки "Євшан-зілля" Петро Волиняк, насамперед, звертає увагу на тексти, серед яких переважає поезія. Більшість із них відповідають дитячій лектурі, мають належний мистецький рівень і пройняті патріотизмом. Критику викликає оповідання В. Барки "Обніжок", темою якого є "любов і згода між людьми" [14, с. 25], але, на думку Петра Волиняка, реалізація цієї вдячної теми «не зможе захопити дітей: автор розв'язує проблему любови й єдності співом жайворонка, який "прикликав до миру-злагоди"» [14, с. 25]. Можливо, родумує рецензент, «авторове серце це все "чує і розуміє", але ми переконані, що до сердець юних читачів автор цієї ідеї таки не доніс» [14, с. 25]. Петро Волиняк закидає надуманість змісту твору, штучність художніх засобів, недосконалість синтаксису. Тому висновок звучить категорично: "Вважаємо, що цей твір написаний не для дітей, бо до дитини голою пропагандою й філософствуванням таки не промовиш" [14, с. 26].

Редактор "Нових Днів" висловлює письменникам слушні поради: "Пишучи щось дітям, автор мусить вкладати свою ідею в найяскравіші життєві приклади, себто зробити абстрактну ідею конкретним явищем, яке б не тільки промовило до дитячого розуму й серця, а аж припекло б той розум і серце. Тільки такий твір діти читатимуть,

його запам'ятають і з нього навчатися" [14, с. 26].

Зауваги Петра Волиняка викликає й мова редакції книги: "редакція всі свої відозви, заклики й повідомлення пише дуже перечуленою мовою" [14, с. 26].

Критик переконаний, що малюнок у дитячій книзі значить дуже багато, адже "допомагає дитині зрозуміти твір, малюнок може (й мусить!) викликати в дитини розвиток уяви й фантазії і виробляти мистецький смак" [14, с. 26]. Ілюстрації у книзі "Привіт, Україно, тобі!" О. Судомори, В. Цимбала, В. Новаківської імпонують Петру Волинякові, однак "обкладинка (робота М. Михалевича)... вражає невикінченістю (особливо шрифти)" [14, с. 26].

Висновок Петра Волиняка: недоліків у виданні чимало, але вони не заперечують вартості першої, справді вартої уваги, дитячої книги в Канаді. А критика лише доброзичлива, заради кращої якості наступних видань.

Як бачимо, рецензії Петра Волиняка відповідають критеріям жанру: журналіст представив достоїнства й недоліки видань, з'ясував, чи потрібні вони читацькій аудиторії. Крім того, висловлюючи зауваження, рецензент намагається донести аспекти, що забезпечують якісний рівень книги. Тексти рецензій Петра Волиняка яскраво демонструють ставлення автора до аналізованого явища. Предметом цих журналістських творів є найпоказовіші чи скандальні видання. Петро Волиняк у доступній формі представив ті особливості рецензованих текстів, які не міг побачити звичайний читач. Для редактора "Нових Днів" переказ сюжету чи характеристика персонажів не стали самоціллю, він розглядає окремі аспекти тексту, але в комплексі пов'язаних із ними проблем. В обґрунтуванні своєї позиції рецензент звертається до вдало дібраного ілюстративного матеріалу. Літературні рецензії П. Волиняка є монорецензіями, вони мають малий обсяг.

У рубриці "З нових видань" червневого числа Петро Волиняк презентує "збірник для дошкілля та дітей нижчих класів" "Літо", упорядкований М. Юркевич (Філадельфія, США, 1952). Здобутком книги критик вважає те, що "упорядчиця... не обмежилась лише галицькими та еміграційними авторами, як це часто в таких випадках буває, а вмістила тут і твори сучасних наших письменників з України", а це дає змогу засипати "прірву між еміграцією й Україною, яка в нас таки існує і дехто намагається її всіляко збільшувати" [18]. Серед недоліків – "дрібний друк, що утруднює читання самим дітям" [18], невелика кількість ілюстрацій, відсутність редактора видання. Попри це, Петро Волиняк переконаний, що ця книга, спеціально впо-

рядкована для читання в літній період, потрібна й корисна батькам та вчителям.

Коментарі Петра Волиняка (рубрика “3 нових видань”) об’єднані спільною метою – сформулювати історико-культурний та освітній простір українців діаспори.

У рубриці “Наші співробітники” березневого числа першого року видання представлено письменників У. Самчука [4] та Т. Осьмачку [10]. Ці матеріали подані без вказівки авторства, але у виданні творів Петра Волиняка “Поговоримо відверто” вони є в переліку його статей, опублікованих у “Нових Днях” [15, с. 641].

У статті з промовистою назвою “Старший боярин української літератури” редактор “Нових Днів” знайомить читачів із Т. Осьмачкою. Представляючи етапи творчості, Петро Волиняк простежує шлях успішного поета й прозаїка, талановитого перекладача В. Шекспіра, визнаного критикою й читачами. “На жаль, доба соціалізму, яка почала активно ліквідувати все живе в Україні (особливо починаючи від 1929 р.) застала Т. Осьмачку припинити свою літературну діяльність. Починаючи від 1929 р., а кінчаючи аж 1942 р., поет майже не виходить з советських тюрем і божевільень. Щоб врятувати своє життя, він був змушений вдавати з себе душевнохворого” [10, с. 19]. Як не парадоксально, але врятувала письменника війна. Петро Волиняк представляє перемоги Т. Осьмачки в літературних конкурсах: поетична збірка “Сучасникам” (Львів, 1943) удостоєна першої нагороди як найкраща книга за 1941–1943 рр.; у березні 1944 р. повість “Старший боярин” здобула першу нагороду на конкурсі Українського Видавництва (Краків; Львів). Еміграційний етап (Німеччина, потім США, Канада) також був плідним. Один із найвизначніших критиків сучасності Ю. Шерех, наголошує Петро Волиняк, високо поцінував його прозову (стаття “Над Україною дзвони гудуть”) і поетичну (стаття «“Поет” Теодосія Осьмачки») творчість. Серед шанувальників поезії Т. Осьмачки і В. Винниченко, незважаючи на те, що їхні політичні переконання були протилежними [10, с. 20]. Найновіший текст – повість “План до двору”, у якій зображено «життя українського села в перші роки після голоду 1933 р., коли соціалістична система викінчувала рештки селян, які ще не вмерли в 1933 р. Одною з цих метод було доведення “твердого (значить: невідкладного) завдання” хлібоздачі, грошевого податку й навіть позики до окремого селянського господарства. Господарство того “пляну” не могло виконати, а так як воно було “тверде”, то за невиконання селянина забирали з хати і з цілою родиною вивозили на заслання. “Плян до двору” давали лише тим, хто був призначений на ліквідацію і був він рівнозначний з смертним вироком» [10,

с. 20]. Петро Волиняк указує на новизну теми й на доступність реалістичного стилю повісті для широкого читацького загалу. Редактор “Нових Днів” пропонує читачам одну з ліричних поезій Т. Осьмачки й обіцяє друкувати його твори в наступних числах.

Стаття “Найбільший український романіст” присвячена творчості У. Самчука. Петро Волиняк відтворює читачам української діаспори етапи творчого розвитку письменника, відомого в Україні та за її межами. Крім інформації про художні тексти, подає відомості про його журналістську діяльність. Наголошує на тому, що «перший том “Волині” було нагороджено першою літературною нагородою на 1934 рік Товариства Письменників і Журналістів ім. Франка у Львові. Той твір перекладено на польську і хорватські мови і передруковано у газеті “Свобода” (Нью Йорк)» [4, с. 18].

Ідеться в статті й про активну участь У. Самчука в подіях 1938–1939 рр. на Закарпатті: «Друкувався у газетах, що там виходили – “Нова Свобода”, “Наступ”, об’їхав з промовами ціле Закарпаття, брав участь при обороні, як звітодавець Головного Командування, попав до мадярського ув’язнення в Тячеві і пізніше написав більшу повість-репортаж “Сонце з заходу”, перша частина якої була друкована у американській “Свободі” (1948 р.)» [4, с. 18]; у цей період співпрацював із газетою “Українське Слово” (Париж), в якій опублікував кілька десятків актуальних репортажів; окремі з них (“Український Клондайк”, “Село Буштино” тощо) були передруковані українською еміграційною пресою.

Петро Волиняк інформує також про діяльність У. Самчука під час Другої світової війни. Ідеться про те, що в Рівному разом із С. Скрипником організував видавництво “Волинь”, став головним редактором однойменної газети. У цей період вирішено «великий репортаж з першої поїздки до Києва після його окупації німцями у 1941 р. під назвою “Крізь бурю і сніг”» [4, с. 18], а також «два більші репортажі з поїздки по Україні: “У країні приблизних вартостей” і “В країні занепаду та руїни”» [4, с. 18].

Творчу еволюцію письменника й організатора культурного життя підкреслює Петро Волиняк в еміграційний період. Йому імпує думка літературного критика Гр. Шевчука (Гр. Шевчук – один із псевдонімів Ю. Шевельова. – М. Я.) про життєствердність твору “Морозів хутір” (перша частина трилогії “Ост”) [4, с. 19]. Другий том “Осту”, інформує Петро Волиняк, “має дати синтетичний образ буття українського народу в апокаліптичних роках 1928–33” [4, с. 19]. Серед нових текстів вирізняються також мемуари – «щоденник останніх місяців війни та перший місяць “миру” – “П’ять по двана-

дцятій» [4, с. 19]. Ідеться й про журналістську та громадську діяльність. Редактор місячника «Нові Дні» обіцяє опублікувати на сторінках свого видання нові твори У. Самчука.

Публікація Петра Волиняка «Юрій Клен» передрукує передрукує статті О. Бургардта «Про ґенезу поеми «Попіл імперій»» із тижневика «Нові Дні», який видавав П. Чечет ще в Австрії (У цей період, як наголошує П. Волиняк, Юрій Клен був активним співробітником його видань). Редактор місячника нагадує читачам, що письменник належав до п'ятірного ґрона неокласиків, це «людина великої освіти, справжній європейець, великий український патріот, хоч і був німецького походження» [12].

Синтетична стаття Петра Волиняка «25 років творчості Уласа Самчука» [16] суголосна публікації «Найбільший український романіст». У статті 1951 р. редактор «Нових Днів» вважає автора найвизначнішим романістом, тому громадянство має уможливити його літературну працю в несприятливих умовах еміграції. На думку Петра Волиняка, «справжню літературну діяльність наш романіст розвиває..., активно співпрацюючи у «Літературно-Науковому Віснику», а пізніше у «Віснику» Дмитра Донцова» [16, с. 20]. Інформується, що У. Самчук співпрацював також із такими українськими журналами, як «Дзвони», «Дажбог», «Розбудова нації» та з підпільним органом ОУН «Сурма»; з останнього видання багато його творів передруковувала легальна українська преса, але без вказівки авторства. Петро Волиняк зауважує знаковість трилогії «Волинь».

У біографії письменника вирізняє участь у визвольній боротьбі Закарпатської України в 1938–1939 рр., у період Другої світової війни – організацію видавництва «Волинь» у Рівному та роботу головного редактора однойменної газети. Редактор місячника «Нові Дні» оприлюднює такий драматичний факт: «в березні 1942 року за статтю «Так було, так буде» гестапо замикає його до в'язниці. По щасливому виході з кривавих лап гестапо (звільнено його по амністії в день народження Гітлера) йому рішуче забороняється писати на політичні теми, а лише дозволено висловлюватися у пресі на побутові теми» [16, с. 20]. На еміграції в Німеччині – активна участь у громадському та культурному житті (МУР, еміграційні часописи, прозова творчість); у Канаді (з 1948 р.) У. Самчук – один із засновників тижневика «Наш Вік» (Торонто); «пише серію статей у «Свободі», друкується в «Українському Голосі» (Вінніпег), а з часу появи «Нових Днів» стає сталим нашим співробітником» [16, с. 21], – наголошує Петро Волиняк. Художня проза, спогади, п'єса «Шумлять жорна» – нові етапи творчості плідного письменника;

трилогія «Волині» перекладається французькою. Як підсумок – думка редактора «Нових Днів» про актуальність проблематики текстів У. Самчука: «В більшості його творів ставляться проблеми епохи» [16, с. 21].

Літературно-критичні статті Петра Волиняка мають переважно оглядовий характер, вони покликані ознайомити широку читацьку аудиторію з основними віхами життя та творчості письменників української діаспори. Літературно-мистецькі явища розглянуті у взаємозв'язках із суспільно-політичними процесами.

У контексті проблеми доречно пригадати, що на сторінках «Нових Днів» протягом означеного періоду оприлюднено чимало й інших аналітичних публікацій, присвячених українській еміграційній літературі, зокрема «Поетична творчість Яра Славутича» Б. Романенчука (1950 р., ч. 2), «Поезія оптимізму і творчої праці» А. Юриняка (1950 р., ч. 6), «Початки української літератури в Канаді» С. Ковбеля (1950 р., ч. 9), «Про «Модерну українську поезію» що колись була модерною, про сучасний псевдомодернізм та про проблему неіснуючих «молодих»» Л. Полтави (1950 р., ч. 11; 1951 р., ч. 12), «Секти-партії чи суспільство-нація? (До п'ятої річниці МУР'у)» (1951 р., ч. 12), «Року Божого 1947» Ю. Шереха (1951 р., ч. 15), «Мені аж страшно, як згадаю («Плян до двору» Т. Осьмачки)» Ю. Шереха (1951 р., ч. 16), «Кричуща мовчаня (До других роковин смерти Віктора Домонтовича)» П. Кречета (1951 р., ч. 17–18), «Три кордони і четвертий («Кордони падають» Івана Смоля)» Ю. Шереха (1951 р., ч. 20), «Книга про людяність («Підняті вітрила», Петра Карпенка-Криниці)» Л. Полтави (1951 р., ч. 20), «Українська літератур в Канаді (Слово письменника-піонера)» С. Ковбеля (1951 р., ч. 21), «50-річний ювілей Михайла Ореста» Я. Славутича (1951 р., ч. 22), «Книжка, що свідчить про зріст автора» В. Чапленка (1952 р., ч. 24), «Про дві українські літератури і про одну книжку поезій» Гр. Шевчука (1952 р., ч. 26), «Про Домонтовичеву «Спрагу музики»» П. Кравчука (1952 р., ч. 27), «Так було, чи так мало бути?» Гр. Шевчука (1952 р., ч. 28), «Реабілітація людини («Мана» Докії Гуменної)» Ю. Шереха (1952 р., ч. 30), «Про одну дискусію майже десятирічної давности і про аргентинську школу в українській літературі» Гр. Шевчука (1952 р., ч. 32) та ін.

IV. Висновки

Отже, протягом 1950–1952 рр. Петро Волиняк на сторінках торонтського часопису «Нові Дні» осмислював тему еміграційної літератури в таких аналітичних жанрах, як рекомендація, коментар, рецензія, стаття. Переважає невеликий обсяг цих журналістських текстів, який узгоджується з логічністю та чіткою аргументацією. Автор часто звер-

тається до аналогій. У жанрах рецензії та статті аналіз художньої літератури здійснюється у взаємозв'язках із суспільно-політичними проблемами, що зумовлює значний ідеологічний акцент.

Зауважимо, що рубрики “З нових видань” та “Рецензії” були постійними в місячнику.

Значний інтерес становить також специфіка жанрової реалізації журналістських текстів Петра Волиняка, присвячених аналізу радянської літератури. Тому в перспективі доречно звернутися до цього масиву, вкормивши тему літератури Розстріляного Відродження.

Список використаної літератури

- [Б. а.]. [Б. н.]. / [Б. а.] // Нові Дні. – 1950. – Серпень, ч. 7. – С. 30.
- [Б. а.]. В. Чапленко, “Люди в тенетах” / [Б. а.] // Нові Дні. – 1951. – Травень, ч. 16. – С. 29.
- [Б. а.]. Никифор Щербина / [Б. а.] // Нові Дні. – 1951. – Травень, ч. 16. – С. 3.
- [Б. а.]. Найбільший український романіст (Улас Олексівич Самчук) / [Б. а.] // Нові Дні. – 1950. – Березень, ч. 2. – С. 18–19.
- [Б. а.]. Ол. Гай-Головко, “Поєдинок з дияволом” / [Б. а.] // Нові Дні. – 1951. – Лютий, ч. 13. – С. 25.
- [Б. а.]. Олекса Веретенченко / [Б. а.] // Нові Дні. – 1951. – Квітень, ч. 15. – С. 1.
- [Б. а.]. Петро Карпенко-Криниця, “Підняті вітрила” / [Б. а.] // Нові Дні. – 1951. – Лютий, ч. 13. – С. 25.
- [Б. а.]. Петро Сагайдачний, “В його тіні (Симон Петлюра в історії українського народу)” / [Б. а.] // Нові Дні. – 1951. – Червень–Липень, ч. 17–18. – С. 47–48.
- [Б. а.]. Софія Парфонович, “У Києві в 1940 році” / [Б. а.] // Нові Дні. – 1951. – Червень–Липень, ч. 17–18. – С. 47.
- [Б. а.]. Старший боярин української літератури (Теодосій Осьмачка) / [Б. а.] // Нові Дні. – 1950. – Березень, ч. 2. – С. 19–20.
- [Б. а.]. Теодосій Осьмачка, “План до двору” / [Б. а.] // Нові Дні. – 1951. – Лютий, ч. 13. – С. 25.
- [Б. а.]. Юрій Клен / [Б. а.] // Нові Дні. – 1950. – Листопад, ч. 10. – С. 2.
- Василенко М. К. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі : [монографія] / М. К. Василенко. – Київ : Вид-во Ін-ту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2006. – 238 с.
- Волиняк П. “Євшан-зілля” / П. Волиняк // Нові Дні. – 1950. – Вересень, ч. 8. – С. 25–26.
- Волиняк П. Поговоримо відверто : [вибрані статті й оповідання] / вступна стаття В. Сварога ; редактор В. Сварог ; співредактор Д. Кислиця. – Торонто : Нові Дні, 1975. – 662 с.
- Вол. П. [Волиняк П.]. 25 років творчості Уласа Самчука / П. Вол. [П. Волиняк] // Нові Дні. – 1951. – Грудень, ч. 23. – С. 20–21.
- Вол. П. [Волиняк П.]. Іван Павлович Багряний / П. Вол. [П. Волиняк] // Нові Дні. – 1952. – Серпень, ч. 31. – С. 2.
- Вол. П. [Волиняк П.]. “Літо” М. Юркевич / П. Вол. [П. Волиняк] // Нові Дні. – 1952. – Липень, ч. 30. – Третя сторінка титульного аркуша.
- Вол. П. [Волиняк П.]. Петро Карпенко-Криниця / П. Вол. [П. Волиняк] // Нові Дні. – 1952. – Червень, ч. 29. – С. 1, 4–5.
- В. П. [Волиняк П.]. Книжка, якої не треба читати / П. В. [П. Волиняк] // Нові Дні. – 1950. – Травень, ч. 4. – С. 29.
- Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : [підручник] / В. Й. Здоровега. – 3-тє вид. – Львів : ПАІС, 2008. – 276 с.
- Ким М. Н. Жанры современной журналистики / М. Н. Ким. – Санкт-Петербург : Изд-во Михайлова В. А., 2004. – 336 с.
- Монич Л. Літературно-критичні жанри як форма публіцистики на сторінках літературно-художніх видань “Всесвіт” та “Кур’єр Кривбасу” / Л. Монич // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www-philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_1027/content/monych.pdf.
- Моторнюк І. Літературна критика в системі журналістики / І. Моторнюк // Вісник Львівського ун-ту. Серія журналістика. – Львів, 2002. – Вип. 22. – С. 145–150.
- П. П. Кпини з української літератури / П. П. // Нові Дні. – 1951. – Листопад, ч. 22. – С. 28.
- Редакція. Василь Гайдарівський / Редакція // Нові Дні. – 1951. – Січень, ч. 12. – С. 2.
- Редакція. [Б. н.] / Редакція // Нові Дні. – 1952. – Лютий, ч. 25. – С. 3.
- Редакція. “Рішальний крок” / Редакція // Нові Дні. – 1950. – Квітень, ч. 3. – С. 16.
- Тертычный А. А. Аналитическая журналистика : [учеб. пособ. для студ. вузов] / А. А. Тертычный. – Москва : Аспект Пресс, 2010. – 352 с.
- Тертычный А. А. Жанры периодической печати : [учеб. пособ.] / А. А. Тертычный. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Аспект Пресс, 2002. – 320 с.

Стаття надійшла до редакції 26.05.2016.

Яблонский М. Р. Аналитика Петра Воляняка начала 1950-х годов: тема эмиграционной литературы

В статье рассмотрена аналитика Петра Воляняка начала 1950-х гг., посвященная освещению темы эмиграционной литературы, в частности проанализированы такие жанры, как рекомендация, комментарий, рецензия, статья. Как редактор журнала "Нові Дні" ("Новые Дни"), Петр Воляняк уделял большое внимание вопросам литературы, культуры и искусства (постоянные рубрики "З нових видань" ("Из новых изданий") и "Рецензії" ("Рецензии")).

В аналитике Петр Воляняк часто обращается к аналогиям, вопросы литературы и искусства рассматриваются в взаимосвязи с общественно-политическими процессами, что обуславливает значительный идеологический акцент.

Ключевые слова: аналитические жанры, рекомендация, комментарий, рецензия, статья.

Yablonsky M. Analytics of Petro Volynyak in the Early 1950s: the Theme of Emigratory Literature

In the article is researched analytics of Petro Volynyak (Petro Kuzmovych Checheta's pseudonym (1907–1969)) in the early 1950s in particular elucidation of the theme of emigratory literature in various genres of publications on magazine's "New Days" (Toronto) pages. As the editor of magazine P. Volynyak paid much attention on literature, culture and art questions in particular lead constant categories "From new editions" and "Reviews".

In the form of recommendation P. Volynyak presented to readers O. Veretenchenko's, N. Shcherbyna's, V. Haydarivskyy's, P. Karpenko-Krynytsya's important stages of creativity in interconnections with the social trends of the time. Simultaneously he offered to get acquainted with their's texts. The editor of magazine directed attention to actual problems of artistic texts, that are publishing. Sometimes he focused on genre and stylistic features.

P. Volynyak's comments (category "From new editions") about such texts like V. Chaplenko's satirical story "People in nets", S. Parfanovych's memoirs "In Kyiv in 1940s", P. Sahaydachnyy's literary essay "In his shadow(SymonPetlyura in the history of Ukrainian nationality)", "The digest for preschool and primary school age", "Summer" ordered by M. Yurkevych. The common purpose is to form historical-cultural and educational space of Ukrainian diaspora.

P. Volynyak have reviewed such books as: "Zaporizhia laughs" by I. Manylo and the first edition "Hello, Ukraine, to you!" children's library "Wormwood herb". The journalist has presented the advantages and disadvantages of publications and pointed out the problem of relevance. To the editor of "New Days" retelling of plot or characterization of the characters do not become his aim, he examines some aspects, but in a complex of related problems. In justification of its position reviewer appeals to well-celected illustrations. P. Volynyak's literary critiques articles are devoted to the works of U. Samchuk, T. Osmachka. They have mainly an overview disposition. Literary and artistic phenomena are considered here in conjunction with the social and political processes.

Mostly it is small amount of analytics that is consistent with logic and clear reasoning. The author often refers to analogies. In reviews and articles genres analysis of fiction literature carried out in conjunction with social and political problems, which makes a significant ideological emphasis.

Key words: analytical genres recommendation, comment, review, article.